

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.ДРАГОМАНОВА

Кардаш Наталія Василівна

УДК 371.134:371.38:745/749

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ ПРАЦІ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНІХ РЕМЕСЕЛ**

13.00.02 – теорія та методика трудового навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ-2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: член-кореспондент АПН України,
доктор педагогічних наук, професор
Сидоренко Віктор Костянтинович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, завідувач кафедри
трудового навчання і креслення.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Лозовецька Валентина Терентіївна, Інститут педагогіки і
психології професійної освіти АПН України, провідний
науковий співробітник відділу дидактики професійної освіти

кандидат педагогічних наук, доцент

Павх Степанія Петрівна, Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
доцент кафедри трудового навчання

Провідна установа: Бердянський державний педагогічний університет,
кафедра професійної педагогіки і методики трудового
навчання, Міністерство освіти і науки України, м.Бердянськ.

Захист відбудеться 10 жовтня 2006 р. о 14³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.05 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9.

З цією дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, 01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9.

Автореферат розіслано “_1_” вересня 2006 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.П.Гнеденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми дослідження. Освіта завжди виступала основним показником рівня розвитку суспільства, а її зміст відображав педагогічно-інтерпретований досвід людства, накопичений за весь час його існування. Будь-які зміни у суспільному розвитку впливають на зміни в освіті.

На сучасному етапі процеси реформування, які активно відбуваються у державі, перехід від індустріального суспільства до інформаційного, закономірно призводять до перегляду традиційних тенденцій в системі освіти. Відображенням цього є оновлений зміст багатьох навчальних предметів та відповідна переорієнтація основних принципів навчання.

Шкільний предмет „Трудове навчання” є однією зі складових галузі „Технологія”, яка входить до нового Базового навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів. Нові підходи до змістового наповнення предмета спричинили перегляд традиційних систем трудового навчання на проектно-технологічну, яка передбачає реалізацію особистісно-орієнтованого підходу у навчанні учнів. Вона спрямована на індивідуально-творчий розвиток кожного учня, оскільки під час роботи над проектом кожна дитина має змогу проявити свої індивідуальні здібності. Саме в таких умовах самостійна робота учнів виступає визначальним чинником їх навчальної діяльності та творчих здобутків.

Для успішної реалізації нових програм з трудового навчання вчитель відповідно повинен мати високий рівень спеціальної фахової та методичної підготовки, постійно удосконалювати свою педагогічну майстерність. Без цього педагог не зможе допомогти учневі розвинути його творчий потенціал.

Роль вчителя в контексті нових підходів до змісту трудового навчання полягає у створенні умов, за яких учень може самовиразитися, визначити оптимальну освітню і життєву позицію. Саме від учителя, його вміння та майстерної організації навчального процесу залежить результат навчання – інтерес учнів до предмета, бажання плідно й творчо працювати на кожному уроці, швидко опанування всього програмного матеріалу, досягнення високих результатів, прагнення займатися різними видами художніх ремесел як на уроках, так і у вільний час.

Сучасні програми з трудового навчання вимагають, щоб учитель володів не тільки різними видами художніх ремесел, але й умів організовувати та керувати самостійною роботою учнів на уроках та в позанавчальній діяльності. Тому в процесі підготовки вчителя, як зазначав Д.О.Тхоржевський, важливо „...не знання та вміння дати „в запас”, а навчити здобувати їх самостійно у міру потреби”, сформувати уміння раціонально організовувати власну діяльність та роботу учнів на уроці.

У Болонській декларації акцентується увага на впровадженні значних обсягів і різноманітних видів самостійного навчання при підготовці майбутніх фахівців, від яких

вимагаються ґрунтовні знання, вміння і навички, швидко й оперативно реагувати на зміни в професійному середовищі, суспільстві, вміння самостійно навчатися протягом усього життя.

Навчальний предмет „Трудове навчання” належить до числа тих, де діти не тільки проявляють інтелектуальні та розумові здібності, але й практичні уміння, фантазію тощо, сприймають новий теоретичний матеріал і вчаться здобувати його самостійно. Від того, наскільки вміло учень зможе організувати свою роботу, залежить як обсяг здобутих ним нових знань, так і вміння використовувати їх у незвичних умовах.

Цілком зрозуміло, що в першу чергу необхідно підготувати до самостійної роботи майбутніх учителів. Питанню удосконалення навчального процесу у вищій школі присвячені праці А.Алексюка, Т.Алексєєнко, В.Андрущенка, Є.Антоновича, Ю.Бабанського, О.Бульвінської, А.Вербицького, М.Дьяченка, Ф.Ільїної, С.Зінов'єва, Л.Кандибовича, В.Козакова, Н.Тализіної, М.Ярмаченка та ін.

Окремим аспектам змісту підготовки вчителів трудового навчання присвячено наукові роботи Ю.Белової, І.Голяд, В.Жигірь, Л.Зарічної, Н.Знамеровської, В.Кузьменка, О.Павленко, Л.Савки, С.Сименач, Т.Сиротенко, В.Юрженка та інших.

Однак, незважаючи на численність досліджень щодо підготовки майбутніх педагогів у вузі, належної уваги формуванню в них готовності до організації самостійної роботи учнів не надавалося. Аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та дисертаційних досліджень дозволяє зробити висновок, що між теорією та практикою формування професійної готовності майбутніх учителів праці до організації самостійної роботи учнів склалися суттєві суперечності. Вони полягають у відсутності: певної єдиної накопичувальної системи нових знань, які інтегрували б зміст спеціальних фахових дисциплін з психолого-педагогічними; науково-методичної літератури з даної проблеми; чіткого трактування самого поняття „самостійна робота”, висококваліфікованих кадрів та зниженні рівня загальної культури суспільства і, відповідно, статусу педагога. Саме ці обставини й зумовили вибір теми дисертаційної роботи **„Підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол №5 від 26 грудня 2002 р. Вченої ради університету) як складова проблеми „Становлення вчителя трудового навчання” і належить до наукового напрямку „Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів”, що входить до плану наукових досліджень Міністерства освіти і науки України. Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол №2 від 25 вересня 2003 р.) та узгоджено Радою з

координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол №9 від 25 листопада 2003 р.).

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутнього вчителя обслуговуючої праці у вищих педагогічних закладах освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел.

Мета дослідження: виявити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів та розробити методику їх реалізації.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що належна підготовка учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел можлива за таких умов:

- зміст спецкурсів, які передбачають вивчення художніх ремесел, має містити елементи методики;
- наявності у студентів інтересу та мотивації до самостійної роботи, умінь організовувати власну діяльність;
- посиленні уваги на інтелектуальну складову практичних робіт під час вивчення різних видів художніх ремесел.

Відповідно до мети та гіпотези дослідження вирішувались такі **завдання:**

- проаналізувати існуючі підходи до проблеми самостійної роботи та сучасний стан підготовки майбутніх учителів до організації самостійної роботи учнів;
- розкрити психолого-педагогічні основи організації самостійної роботи у школі та вузі;
- визначити критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів;
- розробити методику підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи та здійснити її експериментальну перевірку.

Методологічну основу дослідження складають філософські положення теорії та практики пізнання й перетворення дійсності; положення психології та педагогіки щодо концепції самостійного навчання; діалектичний зв'язок об'єктивних факторів формування й розвитку особистості; взаємозумовленість між розвитком особистості й організацією її навчальної діяльності; єдності теорії з практикою.

Теоретичною основою дослідження є концептуальні положення про освіту, викладені у Законі України „Про вищу освіту”, Законі України „Про загальну середню освіту”, Державній національній програмі „Освіта” (Україна ХХІ століття), в „Стандарті змісту освітньої галузі „Технології (Трудове навчання)”, Концепції „Про розвиток загальної середньої освіти”; праці

українських та зарубіжних учених з питань самостійної роботи студентів та її впливу на розвиток особистості.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження**:

- *теоретичні*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних матеріалів та дослідних даних літературних джерел з метою з'ясування стану розробки означеної проблеми, вивчення основних понять дослідження;
- *емпіричні*: спостереження – для виявлення особливостей діяльності студентів у процесі самостійної роботи; анкетування – для з'ясування інтересу до різних видів художніх ремесел та ставлення до самостійної роботи студентів, учнів та вчителів-предметників; експертне оцінювання – для визначення якості проведення уроків та рівня сформованості готовності до організації самостійної роботи учнів;
- *педагогічний експеримент* (констатувальний та формувальний) для дослідження ефективності методики підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів;
- *методи математично-статистичної обробки результатів*, отриманих у ході проведення дослідження. Названі методи взаємно доповнювали один одного і забезпечили можливість комплексного пізнання предмета дослідження.

Експериментальна робота проводилась у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Полтавському державному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Хмельницькому національному університеті, Бердянському державному педагогічному університеті, загальноосвітніх школах №№4, 14, 16 м.Дрогобича, №18 м.Стебника Львівської області, №№ 62, 78, 275 м.Києва. На різних етапах дисертаційного дослідження до експериментальної роботи було залучено 9 викладачів, 477 студентів, 88 вчителів, 238 учнів.

Дослідження здійснювалось протягом 2000-2005 рр.

На першому етапі (2000-2001 рр.) проаналізовано філософську, психолого-педагогічну та науково-методичну літературу з проблеми підготовки вчителя обслуговуючої праці, вивчено стан проблеми в теорії та практиці; спроектовано основні аспекти дослідницького задуму, визначено предмет, мету, завдання і методи дослідження; проведено анкетне опитування учнів, студентів та вчителів-предметників щодо необхідності вивчення художніх ремесел, проаналізовано навчальні плани педагогічних вузів України на предмет їх вивчення; розроблено методику проведення експериментальної роботи.

Другий етап (2001-2002 рр.): виявлено реальний стан вивчення різних видів художніх ремесел та підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів шляхом спостереження, анонімного анкетного опитування та бесід з викладачами художніх

ремесел, вчителями-предметниками та студентами; визначено основні причини невідповідності підготовки студентів до зазначеного виду діяльності; розроблено зміст теоретичної підготовки студентів до організації самостійної роботи учнів, проведення I етапу експерименту.

Третій етап (2002 – 2004 рр.): експериментальна перевірка методики та рівня теоретичної підготовки майбутніх учителів до організації самостійної роботи учнів; визначення рівня готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів під час проходження студентами освітньо-кваліфікаційного рівня „Бакалавр” педагогічної практики.

Четвертий етап (2004 – 2005 рр.): проаналізовано та узагальнено отримані результати педагогічного дослідження, впровадження їх у практику роботи вищих навчальних закладів України.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що вперше: процес підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів розглянуто як сукупність, що полягає у поєднанні підготовки студентів до організації власної самостійної діяльності та реалізації набутих умінь у процесі роботи з учнями; обґрунтовано та перевірено педагогічні умови підготовки студентів до організації самостійної роботи учнів; визначено критерії та рівні сформованості готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці до реалізації зазначеного виду професійної діяльності; уточнено поняття „готовність до організації самостійної роботи учнів”.

Практичне значення дослідження розроблено методику підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів та методичні рекомендації щодо виконання завдань для самостійної роботи, розроблено бланк аналізу уроку.

Обґрунтовані та експериментально підтверджені висновки і методичні рекомендації можуть бути використані у подальших дослідженнях з проблем підготовки педагогічних кадрів різних спеціальностей до майбутньої професійної діяльності.

Вірогідність наукових результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних його позицій, відповідністю наукового апарату предмета дослідження і адекватністю дослідницької методики до поставлених завдань; аналізом значної кількості психолого-педагогічних та методичних джерел з теми дослідження; експериментальною перевіркою ідей; якісним і кількісним аналізом даних дослідження за допомогою компонентного аналізу; широкою апробацією основних положень на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях та участю автора у експериментальній роботі.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалися шляхом публікацій та обговорення на міжнародних науково-практичних конференціях: „Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції” (Київ – 2002), „Викладач і студент у системі вищої освіти: проблеми діалогу, співпраці і взаємодії” (Львів – 2003), „Інноваційні технології в

професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики (присвячена пам'яті академіка Д.О.Тхоржевського)” (Полтава – 2006); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Психолого-педагогічні проблеми підвищення якості підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ: стан, проблеми, перспективи” (Чернівці – 2003); науково-практичній конференції „Педагогічна освіта України: національні традиції та європейські інновації” (Київ – 2005), а також на засіданнях кафедри трудового навчання і креслення Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (2002-2006 рр.).

Результати дослідження впроваджено в практику роботи Бердянського державного педагогічного університету (довідка №57/295-08 від 17.02.06 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка №270 від 06.03.06 р.), Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка №07-10/574 від 13.03.06 р.), Чернігівського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (довідка №04-11/212 від 13.03.06 р.).

Основні результати дослідження висвітлено у 10 публікаціях, з яких 8 наукових статей у фахових виданнях, затверджених ВАК України, 1 стаття у збірнику матеріалів конференції, 1 навчально-методичний посібник. 9 публікацій одноосібні.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (235 найменувань) та 11 додатків на 57 сторінках. Повний обсяг становить 268 сторінок комп'ютерного набору, з них 180 сторінок основного тексту. Робота містить 1 схему, 3 таблиці, 1 діаграму.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дисертаційного дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, сформульовано гіпотезу та завдання дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення роботи; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі „**Теорія і практика підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів**” на основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури розглянуто трансформацію поглядів щодо змісту поняття „самостійна робота” та суміжних з нею понять „самостійність”, „навчальна самостійна робота”; значення самостійної роботи у навчально-виховному процесі, подано трактування поняття „самостійна робота” різними дослідниками та сформульовано авторське визначення поняття „самостійна робота”, розкрито особливості самостійної роботи студентів та учнів.

У психолого-педагогічній та методичній літературі термін „самостійна робота” має багато тлумачень: як специфічний вид діяльності студентів, що виконується після аудиторного навчання;

як форма організації діяльності студентів, що відбувається безпосереднього без зовнішнього впливу; як особливий структурний елемент навчального процесу; як ознака активності і результату роботи студентів; як якісний показник діяльності студентів, що свідчить про їх відповідальне ставлення до навчання; як індикатор усвідомлення студентами особистісної необхідності навчання (певних предметів); як засіб особистісного і професійного зростання студентів. Згідно з нормативними документами, Законом України „Про вищу освіту” та „Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, самостійна робота розглядається як форма навчання. Вона посідає особливе місце серед інших методів вузівського навчання, завершує їх функції, синтезує та інтегрує в інтересах підготовки фахівця.

Під самостійною ми розуміємо навчальну діяльність (теоретичного та практичного характеру), яку виконує студент за певною участю викладача залежно від етапу навчання і місця роботи і яка ґрунтується на інтегрованих знаннях з педагогіки, психології і фахових дисциплін, отриманих студентом під час аудиторного навчання.

Пріоритетним завданням вищої школи на сучасному етапі є забезпечення випускників не тільки інтелектуальним, моральним та культурним потенціалом, але і здатністю до постійного професійного самовдосконалення, самостійного оволодіння новими знаннями, уміннями використовувати їх у подальшій практичній діяльності.

Спостереження за уроками та результати інтерв'ювання вчителів-предметників підтвердили, що практична діяльність вчителя трудового навчання пов'язана з постійним пошуком нової інформації щодо матеріалів, інноваційних технологій у техніці та на виробництві. Рівень його педагогічної майстерності знаходиться в прямій залежності від рівня сформованості самостійності його професійних дій.

Трудова підготовка – це комплексне поняття, компонентами якого є оволодіння основами наук, трудове та професійне навчання, трудове виховання, суспільно корисна і продуктивна праця, професійна орієнтація, позакласна робота і вона може бути пов'язана з технічною, обслуговуючою або сільськогосподарською працею. Відповідно до цього підготовка вчителів трудового навчання містить певні відмінності у змісті спеціально-фахової підготовки. Вони зумовлені „професіоналізацією” вчителя у тому чи іншому напрямку. Обслуговуюча праця становить самостійну міждисциплінарну галузь, яка стосується народного господарства та сфери обслуговування. Її зміст пов'язаний із виробленням товарів особистісного споживання, виробів декоративно-ужиткового мистецтва та забезпеченням життєвих потреб.

Основним завданням уроків трудового навчання є не тільки вплив на загальний фізичний розвиток особистості дитини, але і набуття учнями необхідних знань та практичних умінь, які є корисними і необхідними у повсякденному житті.

Художні ремесла мають глибокий виховний вплив на дітей, оскільки, ознайомлюючи їх з творчим потенціалом нашого народу, допомагають відновлювати історично-духовну пам'ять, зосереджують увагу на глибинах естетичної та педагогічної свідомості українського етносу. У процесі їх вивчення учні вчаться виготовляти різноманітні вироби своїми руками, стаючи при цьому творцями навколишнього світу, усвідомлюють своє значення у ньому. Однак поява різноманітної техніки та багатоопераційних машин, електроніки змусили нас з'ясувати, чи є доцільним на сучасних теренах освіти продовжувати вивчення художніх ремесел.

На констатувальному етапі експерименту передбачалося: по-перше, виявлення ставлення та з'ясування необхідності вивчення художніх ремесел, по-друге, розуміння поняття „самостійна робота” та визначення рівня підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів тощо.

Результати першого анкетування, яке було проведене серед старшокласників, студентів та вчителів засвідчили, що 85% школярів займаються вишивкою, 35% – в'язанням на спицях та гачком, 16% – бісерним рукоділлям, писанкарством ткацтвом тощо. Більшість студентів теж зазначила, що у вільний час займаються вишивкою, в'язанням на спицях та гачком, проте майже стовідсотково висловили зацікавлення і бажання збагатитися новими знаннями та практичними вміннями з незнайомих для них видів художніх ремесел. Однак результати опитувань вчителів підтвердили, що рівень їх підготовленості до викладання різних видів художніх ремесел не є відповідним. Причиною цього була відсутність до кінця 90-х років навчальних курсів чи спецкурсів з даного напрямку.

Результати першого опитування констатувального експерименту засвідчили тісний зв'язок між потребою та її задоволенням, тому було проведено наступне анкетне опитування щодо розуміння учнями, студентами та вчителями поняття „самостійна робота”, видів самостійної роботи, що використовуються під час вивчення художніх ремесел, та кількості часу, яка на неї відводиться.

Отримані дані дали можливість прослідкувати, як реалізується принцип передачі отриманих знань від однієї соціальної категорії до іншої. Так, старшокласники одностайно у своїх відповідях зазначали, що „самостійна робота” – це форма контролю чи перевірки рівня засвоєних знань. Однак серед зазначеної більшості 32% респондентів відповіли, що це також і робота виконана самостійно, але під контролем вчителя. Трудність в учнів викликало запитання щодо видів самостійної роботи, які використовуються на уроках під час вивчення художніх ремесел. Понад 56% зазначили лише роботу з підручником, а решта взагалі не дала відповіді на дане питання.

Результати опитувань вчителів показали, що понад 75% педагогів під самостійною роботою розуміють роботу, виконану без сторонньої допомоги. Вчителі-предметники зазначили, що найчастіше використовують на уроках роботу з підручником і на самостійну роботу переважно

(здебільшого) відводять до 20-25 хвилин. Свій рівень готовності до організації самостійної роботи вчителі оцінили: задовільно – понад 40%, як добрий – близько 25%, як низький – 10%. Окрема група педагогів взагалі не змогла оцінити власну готовність. Близько 70% студентів спеціальності „ПМСО. Трудове навчання” різних спеціалізацій також не готові до зазначеного виду діяльності (не розуміють суті поняття „самостійна робота”, не знають її різновидів та низько оцінюють власну готовність до організації самостійної роботи учнів). На основі опрацьованих даних анкетування було зроблено висновок: для того, щоб заповнити прогалину у рівні підготовленості учнів, необхідно підготувати студентів до організації самостійної роботи учнів, оскільки саме вони в подальшому будуть впливати на рівень сформованості умінь самостійної роботи в учнів.

Аналіз стану підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці на сучасному етапі дає право зробити висновки, що послідовність вивчення художніх ремесел у різних педагогічних вузах України відбувається по-різному. Відсутність обов’язкового переліку видів художніх ремесел для вивчення у педагогічних вузах України та невизначеність мінімальної кількості годин на їх вивчення спричинює неоднаковий рівень фахової підготовки, крім того, основна увага при вивченні художніх ремесел звертається лише на якість практичної роботи, а не на її інтелектуальну складову, відсутність методичних рекомендацій щодо самостійної роботи студентів під час вивчення художніх ремесел (дисциплін практично-виробничого напрямку). Сьогодні можна стверджувати, що наступив якісно новий етап розвитку проблеми самостійної роботи студентів. Якщо раніше самостійна робота розглядалась як важлива складова навчального процесу, яка поступалась за вагомістю аудиторним заняттям, то нова парадигма освіти визначає її головним складником вищої освіти.

Проведений етап дисертаційного дослідження дав підстави стверджувати, що основне завдання самостійної роботи студентів – це сформувати уміння організовувати власну діяльність, підготуватись до роботи з дітьми та організовувати їх самостійну роботу на кожному уроці, а основна мета вчителя на уроках – це сформувати в учнів уміння раціонально витратити час як навчальний, так і вільний і організовувати власну діяльність в будь-яких умовах.

У другому розділі **„Підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел”** визначено і обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів, компоненти, критерії та рівні сформованості готовності студентів до зазначеного виду діяльності, розроблено та розкрито методику формування готовності студентів до організації самостійної роботи учнів та наведено дані експериментальної роботи.

З точки зору дидактики навчання характеризується єдністю діяльностей – викладання і навчання. В процесі взаємодії викладач і студент мають чітко визначені функції. Однією з найважливіших функцій студента є його самостійна робота, а викладача – керівництво його

самостійною роботою. Звичайно, що у навчальному процесі велике значення має зміст самої роботи, яка визначається специфікою навчального предмета та рівнем самостійності тих, хто навчається.

Ефективність навчально-виховного процесу у будь-якому закладі освіти залежить від умов, в яких він протікає.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що продуктивна підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів в процесі вивчення художніх ремесел буде відбуватися за таких умов: високого рівня кваліфікації викладачів, що проводять заняття; співпраці викладачів і студентів, що носить суб'єктно-суб'єктний характер; забезпечення навчального процесу наочно-методичним матеріалом; розробки завдань та методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів; залучення їх до підготовки завдань на самостійну роботу учнів, аналізу і самоаналізу виконаних робіт.

Експериментальна робота здійснювалась у процесі вивчення навчальної дисципліни „Практикум у навчальних майстернях”, змістом якої передбачено вивчення різних видів художніх ремесел. Самостійна робота студента є невід'ємною складовою її структури і вона кардинально відрізняється від самостійної роботи під час вивчення будь-якого теоретичного курсу. Її зміст полягає у виконанні студентами запропонованих завдань в аудиторії, завдань для самостійної роботи та закінчені розпочатої роботи вдома. Основна увага при вивченні даного курсу звертається на формування практичних умінь, оскільки багато студентів опанування курсу починають майже з нуля, таким чином вони виступають в ролі „учнів”, як успішно долаючи незвідане, так і допускаючи чимало помилок. Аналізуючи власну роботу, студенти визначають труднощі і причини їх виникнення, прогнозують поведінку учнів та свої дії як вчителя тощо. Завершується навчання заліковою творчою роботою, яку студенти виконують самостійно: за власним задумом розробляють орнаментальну композицію, обирають техніку виконання, розробляють методичну документацію. Захист виконаних робіт відбувається публічно, де студенти можуть продемонструвати не тільки рівень оволодіння художніми ремеслами, але й певний рівень готовності до роботи з дітьми, свою фахову й педагогічну майстерність.

Запропонована нами методика підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи передбачала у процесі вивчення різних видів художніх ремесел: підготовку коротких теоретичних повідомлень; публічний виступ з підготовленим матеріалом перед одногрупниками; роботу за інструкційними картами; розробку методичної документації; виконання залікової творчої роботи; підготовку фрагмента уроку; загальне обговорення якості виконаних робіт; аналіз допущених помилок та самоаналіз власної діяльності. Сукупність запропонованих засобів та методів була спрямована на те, щоб сформувати в майбутніх учителів обслуговуючої праці вміння організовувати власну діяльність: роботу з літературою різного

напряму; деякі особистісні якості (впевненість, чіткість і лаконічність мовлення, формулювати і висловити свою думку); використовувати і активно працювати за інструкційними картами різного змісту; самостійно розробляти методичну документації з урахуванням вікових особливостей дітей та навчального матеріалу; влучно вибирати матеріал та техніку виконання залікової творчої роботи; усвідомлювати специфіку майбутньої професійної діяльності.

Уміння людини продуктивно та ефективно організовувати і здійснювати будь-яку роботу формуються на певних знаннях та навичках. Вони являють собою готовність особистості успішно виконувати певну діяльність. Саме поняття „готовність” відоме з кінця XIX століття. На сучасному етапі воно розглядається як психолого-педагогічна категорія, складовими компонентами якої є: мотиваційний (відповідальність за виконання діяльності, почуття обов'язку), орієнтаційний (володіння здібностями та прийомами діяльності, необхідними знаннями), операційний (володіння засобами діяльності, знаннями, навичками, процесами аналізу, порівняння, узагальнення), вольовий (самоконтроль, самооблізація), оцінний (самооцінка своєї діяльності).

У наукових працях психологів професійна готовність, розглядається, як така, що фіксує те, що вже сформовано в особистості, і що може бути розвинено в ній за даних умов, а в працях педагогів – як така, що фіксує те, що і яким чином має бути сформовано і розвинено у відповідності з потребами. Отже, можемо стверджувати, що готовність до будь-якої діяльності являє собою єдність професійних якостей та психологічного стану людини. Вона також є особистісним утворенням, системною характеристикою соціальної активності, особливою формою відображення дійсності. У науково-методичній літературі готовність до педагогічної діяльності як і готовність до будь-яких інших видів діяльності досліджується за її компонентним складом. На основі констатувального експерименту та аналізу професійної діяльності вчителів-предметників нами визначено три компоненти готовності: мотиваційний, змістовий і процесуальний.

Відповідно критерієм мотиваційного компонента було обрано ставлення студентів до самостійної роботи, дотримання методичних рекомендацій, бажання оволодіти навичками її організації; змістового – окремі знання з педагогіки та психології, процесуального – вміння організувати власну діяльність та діяльність учнів на уроці.

Під поняттям „готовність до організації самостійної роботи учнів на уроках трудового навчання” ми розуміємо інтегровану особистісну характеристику студентів, яка виявляється в усвідомленні значення самостійної роботи, як невід'ємного компонента шкільних занять з трудового навчання; стійкому бажанні учителів обслуговуючої праці розробляти різні засоби та використовувати ефективні методи для організації продуктивної самостійної роботи учнів.

Експеримент складався з двох частин – теоретичної та практичної. Тобто готовність студентів до організації самостійної роботи учнів визначалась протягом аудиторного навчання

(теоретична підготовка) та під час проходження першої педагогічної практики (практична підготовка).

Під час теоретичної підготовки рівень сформованості у студентів мотиваційного та процесуального компонентів готовності визначався за результатами анкет, карт спостережень, а рівень сформованості змістового компонента визначався у процесі констатувального експерименту.

Педагогічна практика була завершальним етапом визначення рівня готовності підготовки майбутніх учителів до організації самостійної роботи. Оскільки саме в умовах майбутньої професійної діяльності реально проявляється рівень сформованості готовності у майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів. Зміст контролю був спрямований на перевірку застосування студентами здобутих теоретичних знань та практичних вмінь, а також на їх удосконалення.

Загальний рівень готовності визначався за результатами уроків, проведених студентами-практикантами освітньо-кваліфікаційного рівня „Бакалавр” під час проходження педагогічної практики в 5-9 класах. Оцінювання проведених уроків проводилось за розробленим нами бланком аналізу уроку, який складався з типових частин комбінованого уроку, кожна з яких визначалась за переліком вказаних показників. Таким чином було визначено не лише загальний рівень проведення уроку, але й зроблено аналіз діяльності майбутніх педагогів на кожній частині уроку.

Оцінювання здійснювалось відповідно до компонентного аналізу, запропонованого М.А.Жиделевим. Ми скористалися визначеними автором чотирма рівнями сформованості практичних умінь та навичок та їх цифровим діапазоном: слабкий, середній, достатній та високий. До оцінювання були залучені не лише викладачі-методисти та вчителі-предметники, але й студенти-однокурсники, та студент, що проводив заняття. Залучення студентів до аналізу уроків своїх товаришів та до самооцінювання, сприяло формуванню у них готовності до реалізації і використання на практиці отриманих теоретичних знань щодо особливостей самостійної роботи, її видів та завдань у процесі вивчення художніх ремесел. Остаточні результати проведеного експерименту засвідчили позитивні зміни у якості проведених уроків та рівні готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів.

На рис. 1 подано розподіл майбутніх учителів обслуговуючої праці за рівнями сформованості готовності до організації самостійної роботи учнів, виходячи з оцінювання трьох контрольних уроків, між якими студенти проводили ще й тренувальні уроки.

За результатами першого контрольного уроку слабкий рівень сформованості готовності мали 64 студенти (37,21%), середній – 71 студент (41,28%), достатній – 37 студентів (21,51%) і високий рівень не мав жоден студент. Отримані дані показали невідповідність між рівнем теоретичної підготовки студентів та умінням використовувати отримані знання на практиці.



Різниця між результатами оцінювання уроків методистами, студентами-практикантами та самооцінкою останніх була значною. У студентів самооцінка була надто завищеною.

Рис. 1. Діаграма динаміки зміни рівнів сформованості у майбутніх учителів обслуговуючої праці готовності до організації самостійної роботи учнів.

Проаналізувавши бланк самоаналізу уроку та визначивши допущені помилки, ми з'ясували бачення студентом тих чи інших моментів професійної діяльності. Результатом кращих показників проведеного другого контрольного уроку, а саме: слабкий рівень – 22 студенти (12,79%), середній – 92 (53,49%), достатній – 58 студентів (33,72%), високий – знову жодного студента, стали групові обговорення відео демонстрації проведених уроків, аналіз та усвідомлення допущених помилок як власних, так і товаришів. Після обговорення результатів другого контрольного уроку та порівнюючи дані самооцінки, ми спостерігали позитивні зрушення: більш критичне і об'єктивне оцінювання власної роботи, в суперечливих моментах ґрунтовне обстоювання власних міркувань. Однак відеодемонстрація другого контрольного уроку та його обговорення засвідчили відсутність у студентів умінь співпраці з учнями. Навіть при наявності окремих випадків співпраці вона носила не суб'єктно-суб'єктний характер. Ми звертали увагу студентів також на розробки методичного забезпечення для проведення уроків, завдань для самостійної роботи учнів, а також зобов'язали змодельовати та обговорити урок, що буде проводитись, з методистами, вчителями-предметниками та товаришами. Внаслідок проведеної експериментальної роботи ми отримали такі результати: слабкий рівень – 5 студентів (2,9%), середній – 31 студент (18,02%), достатній – 128 студентів (74,42%), високий – 8 студентів (4,65%). Отримані дані довели ефективність запропонованої методики, про що свідчить перерозподіл студентів за рівнями готовності до організації самостійної роботи учнів. Кількість студентів з достатнім рівнем готовності до організації самостійної роботи учнів порівняно з першим уроком збільшилася на 52,91%, середній рівень зменшився на 23,26%,

слабкий зменшився на 35,12%. Якщо на 1 і 2 уроці жоден студент не мав високого рівня, то після проведеного третього уроку високий рівень становив 4,65%.

ВИСНОВКИ

1. На підставі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури можемо зазначити, що проблема самостійної роботи розглядалась багатьма науковцями в різних аспектах. Однак результати та висновки, які подані в цих роботах не повністю відповідають вимогам сьогодення, а тому потребують перегляду та нового підходу.

Серед дослідників можна виокремити групи науковців, які по-різному підходять до тлумачення поняття „самостійна робота”. Одні під самостійною роботою розуміють самостійну діяльність, виконану студентом в умовах аудиторного навчання; другі розуміють під самостійною лише роботу, виконану в позааудиторний час; інші – не розмежовують самостійну роботу на аудиторну та позааудиторну, а розуміють її як дві взаємопов’язані і взаємодоповнюючі складові одного процесу.

Сьогодні самостійна робота набуває нового значення, оскільки відповідно до вимог Болонської концепції саме цій формі навчання надається значна увага у підготовці фахівців. Крім того, при реалізації нових підходів до змісту трудового навчання, переході на проектно-технологічну систему, саме самостійна робота виступає визначальним чинником навчальної діяльності школярів та їх творчих здобутків.

2. Результати емпіричного аналізу (анкетування, проведені серед учнів, студентів та вчителів-предметників, їх висловлювання щодо рівня готовності до організації самостійної роботи учнів, аналіз навчальних планів, згідно з якими відбувається підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці та змісту навчально-методичного забезпечення, інтерв’ювання з викладачами тощо) підтвердили, що рівень підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів не відповідає вимогам суспільства. Це пов’язано із відсутністю: встановленого переліку обов’язкових видів художніх ремесел та запропонованого регламенту часу на їх вивчення, єдиної структури побудови навчальних планів, методичного спрямування спецкурсів, які передбачають вивчення художніх ремесел.
3. Констатувальний етап експериментального дослідження показав, що організація власної самостійної роботи у студентів викликає складність, оскільки вони не підготовлені до такої форми навчання, не розуміють суті поняття „самостійна робота”, не усвідомлюють її ролі та значення.

Підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів буде результативною, якщо розглядати дану проблему з точки зору двох взаємопов’язаних наук – педагогіки і психології. Адже для того, щоб організувати власну діяльність чи роботу іншої

особи, необхідно знати не тільки фахову сторону цієї діяльності, але й психолого-педагогічні основи, особливості та механізми їх реалізації (вікові та індивідуальні особливості дітей, процеси працездатності та втомлюваності, посильність виконання роботи тощо).

4. Визначено і результатами експериментальної роботи підтверджено, що найсприятливішими умовами процесу підготовки студентів до організації самостійної роботи учнів є як загальноприйняті дидактичні, так і умови зумовлені специфікою навчальної дисципліни та змістового наповнення навчального процесу (високий рівень кваліфікації викладачів та їх особистісні риси (якості); взаємини викладач-студент мають носити суб'єктно-суб'єктний характер; зміст завдань, розроблених і запропонованих для самостійної роботи, має сприяти не тільки інтелектуальному розвитку (набуттю нових теоретичних знань та практичних умінь), але й формуванню умінь ефективної організації власної діяльності як під час аудиторного, так і позааудиторного навчання; здійснення постійного контролю за виконанням завдань самостійної роботи як з боку викладача, так і залучення до самоконтролю; під час аудиторних занять активне залучення студентів до елементів моделювання майбутньої професійної діяльності; активна робота студентів та аналіз своєї діяльності на кожному занятті.
5. На основі аналізу змісту професійної діяльності вчителя трудового навчання визначено компоненти готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів: мотиваційний (ставлення студентів до самостійної роботи, дотримання методичних вимог, бажання оволодівати навичками її організації), змістовий (окремі знання з педагогіки та психології) та процесуальний (вміння організовувати власну діяльність та діяльність учнів на уроці). Загальний рівень сформованості готовності до реалізації зазначеного виду діяльності визначався за чотирма рівнями – слабкий, середній, достатній та високий. Результати експериментальної роботи підтвердили ефективність запропонованої методики.
6. Розроблено методику підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел, яка передбачала: виконання студентами заліково-творчої роботи, підготовку теоретичних повідомлень, залучення до моделювання фрагмента уроку, розробку навчально-методичного забезпечення вивчення художніх ремесел у школі.

Для покращання ефективності запропонованої методики було розроблено методичні рекомендації щодо підготовки завдань для самостійної роботи (вказівки щодо роботи з літературою, підготовки усного повідомлення, особливості використання з малюнків та схем, розробки навчально-методичного забезпечення тощо).

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів розглянутої проблеми – підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів. Більш детального вивчення потребують форми залучення студентів до самостійної роботи та підготовки студентів до

використання інтерактивних технологій на уроках обслуговуючої праці під час вивчення різних видів художніх ремесел, засобів контролю за самостійністю виконання завдань практичного характеру для самостійної роботи тощо та деякі інші, які можуть стати основою подальших досліджень.

Основний зміст і результати дослідження висвітлено у таких **публікаціях**:

1. Н.В.Кардаш Пропонуємо виготовити //Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – №1. – С.14-15.
2. Н.В.Кардаш Проблеми фахової підготовки вчителів трудового навчання з народних ремесел //Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр. – Рівне: РДГУ, 2002. – Випуск 22. – С.76-79.
3. Н.В.Кардаш Змістово-методичні аспекти підготовки студентів до проведення занять варіативної частини програми (на прикладі бісерного рукоділля) //Наукові записки. Серія: педагогіка. – Тернопіль, 2003. – №1. – С.50-55.
4. Н.В.Кардаш Цікава „мозаїка” //Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №2. – С.41-44.
5. Н.В.Кардаш Психолого-педагогічні основи формування готовності вчителя трудового навчання до проведення уроків у школі //Науковий вісник Чернівецького університету. Зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2003. – Вип.181: Педагогіка та психологія. – С.73-79.
6. Н.В.Кардаш Нові підходи до змісту підготовки вчителя обслуговуючої праці //Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка. – Полтава, 2004. – Випуск 3. Серія „Педагогічні науки”. – С.73-78.
7. Н.В.Кардаш Творча співпраця викладача і студентів як необхідна умова навчання народним ремеслам //Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – Випуск 19. Частина 2. – С.160-164.
8. Н.В.Кардаш Бісерне рукоділля //Науково-методичний комплекс професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності „Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання (обслуговуюча праця)” та спеціалізації „Прикладна і технічна творчість” напряму підготовки „Педагогічна освіта”. – Дрогобич: НВЦ „Каменярь”, 2003. – С.164-169.
9. Н.В.Кардаш Самостійна робота як вагомий компонент підготовки вчителя обслуговуючої праці //Сучасні технології та напрямки підготовки майбутнього вчителя трудового навчання: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 25-річчю педагогічно-індустріального факультету (8-9 жовтня 2003 р.). – Полтава: Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, 2003. – С.152-154.
10. Н.В.Кардаш, Л.П.Куц, Л.В.Савка Бісерне рукоділля. Профільне навчання (10-12 класи). – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2006. – 144 с.(Автором запропоновані основи

організації роботи на уроках трудового навчання з профілю „Бісерне рукоділля”, окремі теми програми та розроблено до них інструкційно-технологічні карти.

АНОТАЦІЯ

Н.В.Кардаш Підготовка майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Київ, 2006.

У дисертації досліджується проблема підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у процесі вивчення художніх ремесел. Проаналізовано різні підходи до тлумачення поняття “самостійна робота” та суміжних понять, стан підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів у різних педагогічних вузах України, розкрито психолого-педагогічні основи організації самостійної роботи.

Визначено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів, визначено критерії та рівні сформованості готовності студентів до зазначеного виду діяльності; уточнено поняття „готовність до організації самостійної роботи”, розроблено методику підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до організації самостійної роботи учнів та проведено її експериментальну перевірку, методичні рекомендації щодо самостійної роботи.

Ключові слова: фахова підготовка, самостійна робота, компоненти готовності, рівні готовності майбутніх учителів обслуговуючої праці, дидактичні умови, зміст підготовки, художні ремесла.

АННОТАЦИЯ

Н.В.Кардаш Подготовка будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учеников в процессе изучения художественных ремесел. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика трудового обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. Киев, 2006.

В диссертации исследуется проблема подготовки будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся в процессе изучения художественных ремесел. Анализ научно-педагогической литературы по проблеме исследования показал, что ни одна работа не была посвящена подготовке будущих учителей к данному виду педагогической деятельности.

Актуальность исследования обусловлена требованиями Болонской декларации, в которой основное внимание акцентируется на внедрении значительных объемов и видов самостоятельного обучения при подготовке будущих специалистов, а также новыми требованиями общества к педагогу.

В работе проведен анализ состояния подготовки будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся (учебных планов, программ, учебников, проведено анкетирование студентов и учителей); раскрыты психолого-педагогические основы организации самостоятельной работы студентов и школьников.

Под самостоятельной понимается учебная деятельность (теоретического и практического характера), которую выполняет студент при некотором участии преподавателя в зависимости от этапа обучения и места деятельности и которая основывается на интегрированных знаниях по педагогике, психологии и специальных дисциплин.

Учебный предмет “трудовое обучение” в школе отличается от остальных школьных предметов тем, что содержание работы на каждом уроке предусматривает работу учеников, которая по сути является самостоятельной. Художественные ремесла имеют глубокое воспитательное воздействие на детей, потому что помогают возобновить историческую и духовную память, знакомят учащихся с творческим потенциалом украинского народа.

Предложенная нами методика подготовки будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся предусматривала в процессе изучения разных видов художественных ремесел: подготовку кратких теоретических объявлений; публичное выступление с подготовленным материалом перед одноклассниками, работу за инструкционными картами; разработку методической документации; изготовление творческой работы; подготовку фрагмента урока; общее обсуждение качества изделий; анализ допущенных ошибок и самоанализ своей деятельности.

На этапе основного формирующего эксперимента была проверена эффективность разработанной методики и выяснен уровень готовности будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся.

В диссертационной работе определены компоненты, критерии и уровни готовности будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся.

Основываясь на результатах констатирующего эксперимента и анализе профессиональной деятельности учителей, были выделены три компонента готовности: мотивационный, содержательный и процессуальный. Критерием мотивационного компонента выступали отношения студентов к самостоятельной работе, выполнение методических рекомендаций, желания осваивать умениями ее организации; содержательного – отдельные знания по педагогике и психологии; процессуального – умения организовывать собственную деятельность и работу учащихся.

Эксперимент состоял из двух частей – теоретической (аудиторное обучение) и практической (прохождение студентами первой педагогической практики на 4 курсе). Во время теоретической подготовки с помощью анкет, карт наблюдений был определен уровень сформированности у студентов мотивационного и процессуального компонентов, а содержательный компонент был определен в процессе констатирующего эксперимента. Завершающим этапом определения уровня сформированности готовности будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся была выбрана педагогическая практика.

Результаты экспериментального исследования позволили сделать выводы, что разработанная методика подготовки будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся в процессе изучения художественных ремесел способствует формированию у них готовности к профессиональной деятельности.

Процесс подготовки будущих учителей обслуживающего труда к организации самостоятельной работы учащихся будет более результативным, если рассматривать его с точки зрения двух взаимосвязанных наук – педагогики и психологии. Определено, что благоприятными условиями процесса подготовки студентов к организации самостоятельной работы учащихся есть как общепринятые дидактические, так и условия, обусловленные спецификой учебной дисциплины и содержанием учебного процесса. Предложенные автором бланк анализа урока, задания для самостоятельной работы и методические рекомендации (указания относительно работы с литературой, подготовки кратких информационных объявлений, особенностей использования графических изображений и схем, разработки методической документации) могут быть использованы в процессе подготовки не только учителей обслуживающего труда, но и других специальностей.

Ключевые слова: квалификационная подготовка, самостоятельная работа, компоненты готовности, уровни готовности будущих учителей обслуживающего труда, педагогические условия, содержание подготовки, художественные ремесла.

SUMMARY

N.V.Kardash Preparation of the Future Teachers of Handicrafts to the Organization of the Pupils' Self-study Work in the Process of Folk Decorative study - Manuscript.

Thesis on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a speciality – 13.00.02 – Theory and technique of labour training – Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University. Kyiv, 2006.

In the thesis the problem of handicrafts to the organization of the pupils' self-study work in the process of Folk Decorative Trade Study is considered. Different approaches to the concept "self-study work" and to adjacent concepts. The state of preparation of the future teachers of handicrafts to the

organization of the pupils' self-study work at different pedagogical universities of Ukraine are thoroughly analyzed. Psychological-pedagogical basis of the organization of self-study work at the university and at school.

The conditions of preparation of the future teachers of handicrafts to the pupils' self-study work are defined and proved, the concept "readiness to the organization of self-study work" is specified.

The criteria and the levels of students' readiness to this kind of professional activity are determined.

The technique of preparation of the future teachers of handicrafts to the organization of pupils' self-study work is worked out and experimentally investigated, methodical recommendations concerning pupils' self-study work are offered.

Key words: professional preparation, self-study work, components of readiness levels of readiness of the future teachers, pedagogical conditions concept of preparation folk decorative trade.